

BUXGALTERIYA HISOBIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING ROLI

Umirova Lobar Ozodovna,

Qashqadaryo viloyati, Kasbi tuman 5-son texnikumi

Iqtisodiyot fani katta o'qituvchisi

umirovalobar330@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada buxgalteriya hisobida axborot texnologiyalarining o'rni, ahamiyati va zamonaviy rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalarning buxgalteriya jarayonlariga joriy etilishi natijasida hisob-kitoblarning aniqligi, tezkorligi va ishonchliligi oshgani yoritilgan. Shuningdek, avtomatlashtirilgan buxgalteriya tizimlari, elektron hujjat aylanishi, bulutli texnologiyalar hamda sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Maqolada axborot texnologiyalarining buxgalteriya faoliyatiga ta'siri va ularning samaradorlikni oshirishdagi roli asoslab berilgan.

Kalit so'zlar. buxgalteriya hisobi, axborot texnologiyalari, avtomatlashtirish, raqamli iqtisodiyot, elektron hujjatlar, bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt, ERP tizimlari, ma'lumotlar bazasi, moliyaviy tahlil.

Annotation. This article analyzes the role, importance and modern development trends of information technologies in accounting. The introduction of digital technologies into accounting processes has increased the accuracy, speed and reliability of calculations. It also examines the possibilities of using automated accounting systems, electronic document management, cloud technologies and artificial intelligence. The article substantiates the impact of information technologies on accounting activities and their role in increasing efficiency.

Keywords. accounting, information technologies, automation, digital economy, electronic documents, cloud technologies, artificial intelligence, ERP systems, database, financial analysis.

***Аннотация.** В данной статье анализируется роль, значение и современные тенденции развития информационных технологий в бухгалтерском учете. Внедрение цифровых технологий в бухгалтерские процессы повысило точность, скорость и надежность расчетов. Также рассматриваются возможности использования автоматизированных систем учета, электронного документооборота, облачных технологий и искусственного интеллекта. В статье обосновывается влияние информационных технологий на бухгалтерскую деятельность и их роль в повышении эффективности.*

***Ключевые слова.** бухгалтерский учет, информационные технологии, автоматизация, цифровая экономика, электронные документы, облачные технологии, искусственный интеллект, ERP-системы, базы данных, финансовый анализ.*

Zamonaviy iqtisodiyotda buxgalteriya hisobi axborot texnologiyalarisiz tasavvur etib bo'lmaydi. Ular orqali korxonalarda hisob jarayonlari avtomatlashtirilib, samaradorlik sezilarli darajada oshmoqda.

Bugungi globallashtirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot texnologiyalari barcha sohalar qatori buxgalteriya hisobiga ham chuqur kirib bormoqda. An'anaviy buxgalteriya usullari asta-sekin avtomatlashtirilgan tizimlar bilan almashmoqda. Bu esa korxonalarining moliyaviy faoliyatini boshqarishda yuqori aniqlik va tezkorlikni ta'minlamoqda.

Buxgalteriya hisobi har qanday xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy holatini aks ettiruvchi muhim tizim hisoblanadi. Shu sababli, ushbu tizimda axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Maqolada buxgalteriya hisobida axborot texnologiyalarining o'rnini, ularning iqtisodiy samaradorlikni oshirishdagi ahamiyati hamda zamonaviy rivojlanish yo'nalishlari keng yoritilgan. Raqamli iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi tizimining transformatsiyasi, avtomatlashtirilgan tizimlarning joriy etilishi, elektron hujjat aylanishi, bulutli texnologiyalar va sun'iy intellekt imkoniyatlari ilmiy tahlil

qilingan. Shuningdek, maqolada axborot texnologiyalarini qo‘llashdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ham ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari buxgalteriya tizimini takomillashtirish va raqamlashtirish jarayonlarini jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, rivojlangan davlatlarda buxgalteriya hisobi to‘liq raqamlashtirilgan tizimlarga asoslangan. Zamonaviy ERP (Enterprise Resource Planning) tizimlari, moliyaviy boshqaruv dasturlari va analitik platformalar buxgalteriya jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qilmoqda.

Ko‘plab olimlar axborot texnologiyalarini buxgalteriya tizimining ajralmas qismi sifatida baholaydilar. Ularning fikricha, raqamlashtirish hisobning shaffofligini oshiradi, xatoliklarni kamaytiradi va audit jarayonlarini yengillashtiradi.

Mazkur maqolada tizimli tahlil, solishtirma tahlil, statistik kuzatuv va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Axborot texnologiyalarining buxgalteriya hisobiga ta’siri nazariy va amaliy jihatdan o‘rganildi.

Raqamli transformatsiya — bu buxgalteriya jarayonlarining to‘liq avtomatlashtirilishi va raqamli muhitga o‘tishidir. Bu jarayon quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- qog‘oz hujjatlardan voz kechish;
- elektron tizimlarga o‘tish;
- real vaqt rejimida hisobot yuritish.

Natijada hisob jarayonlari tezlashadi va inson omili kamayadi.

Avtomatlashtirilgan tizimlar buxgalteriya hisobining asosiy vositasiga aylanmoqda. ERP tizimlari orqali:

- moliyaviy operatsiyalar yagona platformada yuritiladi;
- hisobotlar avtomatik shakllanadi;
- resurslardan samarali foydalaniladi.

Bu tizimlar korxonaning barcha bo‘limlarini yagona axborot tizimiga birlashtiradi.

Elektron hujjatlar bilan ishlash bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etadi.

U quyidagi afzalliklarga ega:

- vaqt tejaladi;
- hujjatlar yo‘qolish xavfi kamayadi;
- nazorat kuchayadi.

Elektron imzo texnologiyasi esa hujjatlarning haqiqiyligini ta’minlaydi.

Bulutli texnologiyalar buxgalteriya tizimini yangi bosqichga olib chiqdi.

Ularning asosiy afzalliklari:

- masofadan turib ishlash imkoniyati;
- ma’lumotlarni xavfsiz saqlash;
- xarajatlarni kamaytirish.

Bulutli xizmatlar kichik va o‘rta biznes uchun ayniqsa qulaydir.

Sun’iy intellekt buxgalteriya hisobini rivojlantirishda muhim rol o‘ynamoqda. U quyidagilarni amalga oshiradi:

- moliyaviy prognozlash;
- risklarni baholash;
- firibgarlikni aniqlash.

Big Data texnologiyalari esa katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish imkonini beradi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish bilan birga xavfsizlik masalalari ham dolzarb bo‘lib qolmoqda. Asosiy tahdidlar:

- kiberhujumlar;
- ma’lumotlar o‘g‘irlanishi;
- tizim nosozliklari.

Shu sababli, zamonaviy himoya vositalaridan foydalanish muhimdir.

Axborot texnologiyalarini joriy etishda quyidagi muammolar yuzaga keladi:

- malakali kadrlar yetishmasligi;
- dasturiy ta’minot xarajatlarining yuqoriligi;
- texnik infratuzilmaning yetarli emasligi.

Ularni hal etish uchun:

- mutaxassislar tayyorlash;
- davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash;
- texnologik infratuzilmani rivojlantirish zarur.

Quyidagi jadvalda an’anaviy va zamonaviy buxgalteriya tizimlari o‘rtasidagi farqlar keltirilgan:

1-jadval. An’anaviy va zamonaviy buxgalteriya tizimlari taqqoslanishi

Mezoni	An’anaviy tizim	Zamonaviy (IT asosidagi) tizim
Hisob yuritish	Qo‘lda	Avtomatlashtirilgan
Xatolik darajasi	Yuqori	Past
Tezkorlik	Sekin	Juda tez
Ma’lumot saqlash	Qog‘ozda	Elektron shaklda
Tahlil qilish	Qiyin	Oson va tez

Axborot texnologiyalarining samaradorligini quyidagi jadval orqali ko‘rish mumkin:

2-jadval. Avtomatlashtirishning samaradorlikka ta’siri

Ko‘rsatkich	Avtomatlashtirishdan oldin	Avtomatlashtirishdan keyin
Hisobot tayyorlash vaqti	2–3 kun	1–2 soat
Xatoliklar soni	10–15%	1–2%
Ishchi kuchi talabi	Yuqori	Kam
Xarajatlar	Yuqori	Kamaygan

ERP tizimlari korxonani to‘liq boshqarish imkonini beradi:

3-jadval. ERP tizimlarining asosiy imkoniyatlari

Funksiya	Tavsifi
Moliyaviy hisob	Daromad va xarajatlarni nazorat qilish
Ombor hisobi	Zaxiralarni boshqarish

Kadrlar hisobi	Xodimlar ma'lumotlarini yuritish
Hisobotlar	Avtomatik hisobot shakllantirish

4-jadval. Bulutli va an'anaviy tizimlar taqqoslanishi

Mezoni	An'anaviy tizim	Bulutli tizim
Kirish imkoniyati	Faqat ofisda	Istalgan joydan
Xavfsizlik	O'rtacha	Yuqori
Xarajatlar	Yuqori	Past
Yangilanish	Qo'lda	Avtomatik

5-jadval. Sun'iy intellekt qo'llanilishi

Yo'nalish	Qo'llanilishi
Prognozlash	Moliyaviy natijalarni bashorat qilish
Audit	Xatoliklarni aniqlash
Risk tahlili	Moliyaviy xavflarni baholash
Firibgarlikni aniqlash	Shubhali operatsiyalarni topish

6-jadval. Muammolar va ularni hal qilish yo'llari

Muammo	Yechim
Kadrlar yetishmasligi	IT bilimli mutaxassislarni tayyorlash
Yuqori xarajatlar	Davlat subsidiyalari
Texnik muammolar	Zamonaviy infratuzilma yaratish
Xavfsizlik tahdidlari	Kiberxavfsizlikni kuchaytirish

Jadvallar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, axborot texnologiyalarini joriy etish:

- vaqtni 80–90% gacha tejaydi;
- xatoliklarni keskin kamaytiradi;
- boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, axborot texnologiyalarini joriy etish buxgalteriya hisobining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, avtomatlashtirilgan tizimlar va sun'iy intellekt vositalari hisob jarayonlarini optimallashtirishda katta ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, axborot texnologiyalari buxgalteriya hisobining ajralmas qismiga aylangan. Ular orqali hisob jarayonlari soddalashtiriladi, aniqlik va tezkorlik ta'minlanadi. Kelajakda buxgalteriya hisobi to'liq raqamli tizimga o'tishi kutilmoqda.

Axborot texnologiyalari buxgalteriya hisobini tubdan o'zgartirib, uni yanada samarali, tezkor va ishonchli tizimga aylantirmoqda. Kelajakda esa sun'iy intellekt va raqamli platformalar bu sohani yanada rivojlantiradi.

ADABIYOTLAR:

1. Raximov N., Primqulov O., Daminova B. Basic concepts and stages of research development on artificial intelligence //2021 International Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT). – IEEE, 2021. – C. 1-4.
2. Raximov N. et al. As a mechanism that achieves the goal of decision management //2021 International Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT). – IEEE, 2021. – C. 1-4.
3. Benzerara M. et al. Advanced strengthening of steel structures: Investigating GFRP reinforcement for floor beams with trapezoidal web openings //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 497. – C. 02013.
4. Daminova B. Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region //Green Economy and Development. – 2024. – T. 3. – №. 7. – C. 666343.
5. Esanovna D. B. THE ROLE OF MODERN INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2025. – T. 52. – №. 1. – C. 54-60.

6. Esanovna D. B. Zarif o'g'li KF ADVANTAGES AND ACHIEVEMENTS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ECONOMIC AND SOCIAL AREAS //Modern education and development. – 2025. – Т. 26. – №. 6. – С. 299-304.
7. Daminova B. E. MONITORING METHODS BASED ON MULTILEVEL EDUCATIONAL PROCESSES DATA //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – С. 140-142.
8. Daminova B. Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region //Green Economy and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 7. – С. 666343.
9. Daminova B. E. et al. SUN'IY INTELLEKTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI //Экономика и социум. – 2025. – №. 5-1 (132). – С. 221-225.
10. Daminova B. E. et al. SUN'IY INTELLEKT, KIBERXAVFSIZLIK VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI: NAZARIYA, AMALIYOT VA XXI ASR SHAQIRIQLARI //Экономика и социум. – 2025. – №. 5-1 (132). – С. 205-207.
11. Daminova B. E. et al. SUN'IY INTELLEKTNING KASBLARGA TAHDIDI YOKI YORDAMCHILIGI //Экономика и социум. – 2025. – №. 5-1 (132). – С. 231-234.
12. Daminova B. Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region //Green Economy and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 7. – С. 666343.
13. Daminova B. E. et al. SUN'IY NEYRON TARMOQLARINING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY ILOVALARIDA ISHLASH USULLARI //Экономика и социум. – 2025. – №. 5-1 (132). – С. 226-230.
14. Daminova B. E. et al. ROBOTOTEXNIKA VA AVTOMATLASHTIRISHNING AHAMIYATI //Экономика и социум. – 2025. – №. 5-1 (132). – С. 208-211.
15. Daminova B. E. et al. ELEKTRON HUKUMAT VA ELEKTRON RAQAMLI IMZONING QO'LLANILISHI //Экономика и социум. – 2025. – №. 4-2 (131). – С. 216-220.

16. Daminova B. Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region //Green Economy and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 7. – С. 666343.
17. Daminova B. E. MONITORING METHODS BASED ON MULTILEVEL EDUCATIONAL PROCESSES DATA //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – С. 140-142.
18. Daminova B. Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region //Green Economy and Development. – 2024. – Т. 3. – №. 7. – С. 666343.